

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ISSN 2794-1833

RYTTERSKOLEN

Medlemsblad for

KARLEBO LOKALHISTORISKE FORENING

www.lokalhistoriske-forening.dk

7. årgang nr. 4 - Vinter 2013

Nissen nyder at freden har sænket sig en klingende frostklar julenat med fuldmåne.

Karlebo Lokalhistoriske Forening's medlemsblad Rytterskolen, udkommer 4 gange årligt og udsendes bl.a. til foreningens medlemmer.
www.lokalhistoriske-forening.dk

FORSIDEBILLEDET

Forsidebilledet er taget fra vort hyggelige julekort/juleplakat som vor webmaster har illustreret efter et forlæg fra 1912. Illustrationen er ændret med respekt for det gamle kort, så Fredensborg Lokalhistoriske Museum har fået sit helt eget julekort/juleplakat. Det originale julekort stammer fra bogen af Benno Blæsild: Fra Nytårsvers til Nissekort.

Vi på redaktionen ønsker alle medlemmerne
en rigtig glædelig jul og et godt nytår!

INDHOLDSFORTEGNELSE

Formanden har ordet	side 3
Omegnstafler på Fredensborg Slot	side 4
Userød Å	side 12
Om Karlebo Kommunes borgmestre/formænd fra ...	side 16
Stemningsbilleder fra et velbesøgt julemarked	side 20
Rytterskolens historie / Medlemmer af bestyrelsen	side 24

Redaktør	Grafiker og illustratør
Flemming Jappsen	Per Eckart Hansen
Holtebakken 49 - 2990 Nivå	Mariehøj 453 - 2990 Nivå
Tlf.: 4914 3842	Tlf.: 2947 5355
fl.jappsen@mail.tele.dk	webmaster@lokalhistorisk-museum.dk

Tryk: 600 eksemplarer. ISSN: 1904-853X

Deadline for bidrag til næste udgave af medlemsbladet er mandag den 7. april 2014.

Materiale til redaktøren modtages gerne elektronisk.

Eftertryk er tilladt efter aftale med redaktøren.

Formanden har ordet

Kære medlemmer!

Så er vi efterhånden nået igennem foreningens rig- holdige "Program 2013". Julen og et nyt år banker allerede så småt på døren. En af "juvelerne" i vort pro- gram var kurset i slægtsforskning, der roses af mange.

Allerede nu kan jeg meddele, at der kommer et nyt kursus i 2014.

På foredragssiden havde vi mange vidt forskellige og interessante emner. Her knyttede vi bl.a. an til den lokalhistoriske forskning, idet vi søgte at give interesserede medlemmer indsigt i anvendelsen af Fredensborg Arkiverne. Og vi slutter sæsonen med et foredrag om slægtsforskning.

Ligeledes har de egns- og byhistoriske vandringer vist sig at have stor interesse for mange medlemmer. Vi fornemmer, at mange synes, det er interessant så at sige, at komme ud på "å-stederne" for lokalhistoriens tilblivelse. "Egnsvandringen" på cykel, som vi arrangerer i samarbejde med den lokale afdeling af Dansk Cyklistforbund, er også blevet et hit. Hver gang lykkes det - næsten mirakuløst - at undslippe de truende regnbyger.

Endelig har vi i 2013 kunnet udgive "Historien om Nivå Havn og Strandpark". Et virkelig flot og utrolig smukt lille værk, som jeg synes, vi med rette kan være stolte af. I 2014 er der allerede nu flere planlagte udgivelser, I kan glæde jer til.

På Fredensborg Lokalhistoriske Museum er vi ved at forberede to nye særudstillinger i 2014. Udstillingen om Fredensborg Slot og Slotshaves histo- rie åbner lige før påske. Og i juni åbner vi en mindre særudstilling i museets historiske skolestue. Anledningen er folkeskolens 200 års jubilæum.

Hermed ønsker jeg alle vore medlemmer en rigtig glædelig jul samt er godt og lykkeligt nytår.

Med venlig lokalhistorisk hilsen
Niels Storgaard Simonsen,
Formand

Omegnstafler på Fredensborg Slot

Af Ernst Tursø

Siden indvielsen af Fredensborg Slot har der med uregelmæssige mellemrum været indbudt til omegnstafler for Frederiksborg Amts officielle personer: amtmænd, sognerådsformænd, slotspræster, slotsforvaltere og andre af egnens honoratiores. Betegnelsen omegnstaffel har vekslet, omegnssoupér, haveselskab og omegnsreception er blevet anvendt i de senere år. De sidste betegnelser indikerer, at der ikke er tale om middagsserveringer, men mere beskedne buffeter. Lidt selvironisk har nogle af de senere års deltagere også kaldt arrangementet for "Træskomiddag" eller af tjenerskabet "Træskobal".

Frederik IV omgav sig med et stort hof af standspersoner og havde ingen interesse i lokalbefolkningen. Selv om en del var beskæftiget med arbejde for slottet, gav han ikke tilladelse til, at de måtte bygge huse nær slottet, så de måtte bo i Asminderød.

Frederik V, der efterfulgte den pietistiske konge Christian VI i 1746, var mere åben og udadvendt. Han var en kvindebedårer og elskede fest og underholdning. Han løsnede den strenge helligdagslovgivning og gav tilladelse til, at der igen blev spillet teater. Kunst og kultur fik gunstigere vilkår.

Frederik V inviterede den 28. maj 1750 Tikøb sogns karle og piger til taffel på Fredensborg Slot, efter at han havde overværet, at de red "Sommer i by".

Man kunne læse om begivenheden i "Kiøbenhavnske Danske Post-Tidende" den 5. juni 1750:

"Fredag den 28 passato (förrige månad) var, som sidstledes blev meldet, sædvanlig Cour. Samme Dag indfandt sig Tikiøbs unge Karle, og medførende deres Piger, pyntede med Krandsse paa Hovederne, og ellers i fuld Stads, for at ride Sommer i Bye. Og som Hoffet var talriigt med Cavaliers i Henseende til Couren, blev de ey allene tilladte at indkomme ved Ober-Marechals Taffelet, men ogsaa i Rosen (en sal på slottet) for at præsentere sig for Damerne, og blev paa begge Steder regalerede med Viin og Mad, hvorefter de gjorde deres sædvanlige Exercitier, og bleve ligesom de förrige

benadede med en kongelig Douceur, foruden at de ogsaa af mange Cavaliers bleve beskienkede”.

Frederik VII og grevinde Danner foretrak at opholde sig i provinsen for at undgå det københavnske borgerskab med deres spydige og intrigante sladder. I Nordsjælland var de glade for at bo på Jægerspris og Frederiksborg Slot, hvor de blev behandlet venligt og imødekommende af Hillerødborgerne. Men da Frederiksborg Slot brændte i 1859, måtte man se sig om efter en anden, passende sommerbolig. Valget faldt på Fredensborg Slot, som havde været uden kongelig residens siden enkedronning Juliane Maries død i 1796. Men det forfaldne slot måtte først tømmes for det regiment soldater, der havde garnison der, og for de mange beboere, der havde fået fribolig på slottet af Frederik VI for deres fortjenester, heriblandt digteren Frederik Paludan-Müller. Både slottet og slotshaven måtte gennemgå en omfattende restaurering, ledet af arkitekten F. F. Friis.

Derfor kunne Frederik VII og hans gemalinde først tage ophold på Fredensborg Slot den 14. december 1861. De blev modtaget med en æresport ved runddelen og et fakkeltog. På slottet tændte man det første juletræ i kommunen den 25. december 1861, en skik der var indført fra Nordtyskland. Dagen efter blev der afholdt det første egentlige omegnstaffel i Fredensborg. Gæsterne var venner fra Hillerøds borgerskab med rektor Hans Morten Flemmer og hustru i spidsen, også børnene var med. I alt deltog 125 gæster. De var vant til at holde julefest med kongeparret på Frederiksborg Slot fra 1850. Disse omegnstafler gentoges i den følgende tid, men næppe med deltagelse fra Fredensborg by, der kun havde ca. 500 indbyggere i alt.

Kongen blev dog ikke længe på Fredensborg. Han mente, at Juliane Marie spøjte ved den sorte trappe, og derfor havde han sin store Broholmer-hund Tyrk liggende for fodenden af sin seng og han havde en kammertjener liggende uden for soveværelset. Utrygheden blev for stor, og derfor fortrak de til Jægerspris Slot.

I Christian IX's tid som konge, 1863-1906, var der så vidt vides ingen omegnstafler. "Europas svigerforældre" havde jo 6 børn, 39 børnebørn og 93 oldebørn. Og med ægtefæller og hofstab var det jo et anseeligt opbud, der hver sommer invaderede Fredensborg Slot, så de havde selskab nok

i sig selv. Den gamle kammerherre E. G. Bodenhoff, der var adjutant hos Christian IX, skrev fra 1866 til 1896 en udførlig dagbog om hoffets liv på slottet, og han omtaler ingen steder tafler for omegnen, men nok så mange selskaber og the-dansanter for de kongelige herskaber og hoffet.

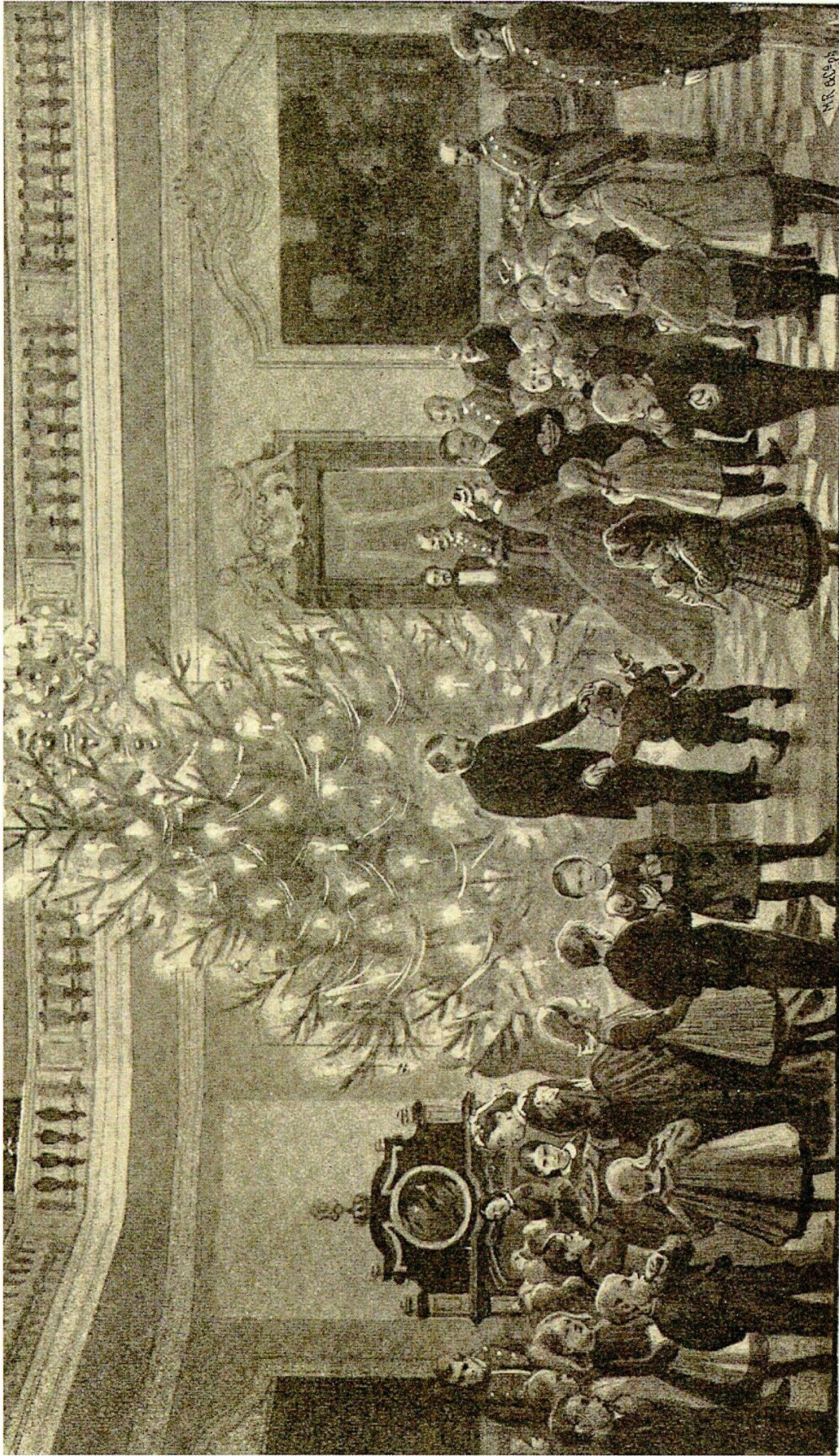
Kongeparrets sociale engagement og interesse for byen fornægtede sig dog ikke. Allerede i julen 1864 startede de en juletradition, hvor Forsørgelsesanstaltens alumner blev betænkt med et måltid og gaver. Denne tradition fortsatte under de efterfølgende regenter.

En anden tradition startede i julen 1866, hvor en del fattige børn blev inviteret til juletræ med gaver i Kuppelsalen på slottet. Den gamle kammerherre fortæller den 25. december 1866:

“Om Eftermiddagen – omtrent Klokken 4 – tændtes der i Kuppelsalen et stort Juletræ for en Del fattige Børn, som gennem Slotsforvalteren havde faaet Indbydelse til at komme til Stede. Til dem uddeltes der af Majestæterne og de øvrige høje Herskaber, der indfandt sig i Salen, forskellige Gaver, dels nyttige Genstande, dels Legetøj. Og det kan nok hænde sig, at Øjnene paa de Smaafyre straaede omkap med Juletræets Lys!

Hans Majestæt Kongen gik selv omkring og delte Æbler ud. Hendes Majestæt Dronningen bød paa Kager. Og de smaa tog for sig af Retterne med ypperlig Appetit. En lillebitte fireaars Purk kom stavrende hen til Kongen paa sine smaa Ben, rakte nok saa frimodig Haanden frem – det var rigtignok den venstre – og sagde: Mange tak skal du ha'e, du rare Mand! Kongen klappede venlig den smaa paa Kinden: Selv Tak, min lille Ven, fordi du kom. Kan du hilse din Far og din Mor!”

Frederik VIII blev først konge som 63-årig og var derfor omtalt som »Den evige kronprins«. Da han første gang besøgte Fredensborg efter tronbestigelsen, den 28.7.1906, blev han modtaget med en flagallé og en pompøs æresport, tegnet af Fredensborgkunstneren Hans Nikolaj Hansen, og der var taffel på slottet for indbudte honoratiores i Frederiksborg Amt den 13. oktober 1906. Men det ses iøvrigt ikke, at der blev afholdt nogen omegnstafler i de 6 år fra 1906 indtil hans død i 1912, selv om han holdt meget af at bo på Fredensborg Slot.

JULETRÆ PAA FREDENSBORG.

25. December 1866.

Kongen,
Prins Valdemar,

Kronprins Frederik,

Dronningen,
Prinsesse Thyra.

Christian X benyttede især Fredensborg Slot i jagtsæsonen, mens Sorgenfri var hans foretrukne opholdssted. Ved en enkelt lejlighed, nemlig slottets og byens 200 års jubilæum 11.10.1923, blev der afholdt et jubilæumstaffel på Fredensborg Slot den 12. november 1923. Avertissementstidende for Fredensborg og Omegn refererede bl. a. kongens tale:

“Naar Dronningen og jeg i Dag har indbudt Amdsraadet og Sogneraadets Medlemmer samt Repræsentanter for Fredensborg By, er det som et Led i de Festligheder, der for en Maanedes Tid siden holdtes til Minde om det historiske Slots Tilblivelse. Det er jo saaledes, at Slægter følger Slægters Gang, om end de Slægtled, vi kan følge, er begrænset. Jeg mindes i Aften mine Bedsteforældres Færden her på Slottet, en Tid, da dette Slots Navn bidrog til at bringe Danmarks Navn ud i Verden”.

Ved særlige lejligheder og mærkedage i kongehuset tog Christian X slottet i brug til fester. Det skete f. eks. da kronprins Frederik og prins Knud begge blev konfirmeret i slotskirken 1915 og da kongeparret fejrede deres sølvbryllup på Fredensborg Slot den 29. april 1923. Familien og private venner deltog i den efterfølgende gallamiddag. Men det vides ikke, om der var repræsentanter for byen blandt de indbudte gæster.

Med Frederik IX og dronning Ingrid's tronbestigelse 1947 blev Fredensborg Slot igen den foretrukne residens. Men omegnstaflerne blev ikke umiddelbart genoptaget.

Den 25.5.1960 modtog kongeparret dog 800 gratulanter på Fredensborg Slot. Der var oprindeligt arrangeret et garden party, men gæsterne måtte trække indendørs på grund af regn og blæst.

Ved prinsesse Margrethes bryllup med greve Henri de Monpezat den 10. juni 1967 var der en stor byfest og taffel i et stort telt på plænen i parterret i slotshaven med 400 indbudte gæster. Antagelig har der også været repræsentation fra byen til stede.

Da dronning Margrethe II og prins Henrik overtog tronen i 1972, kunne Fredensborg i oktober fejre slottets og byens 250 års jubilæum, og igen ved 275 års jubilæet i 1997 var der festligheder både i byen og på slottet. Begge gange var der indbudt gæster fra egnen til taffel på slottet.

*Fredensborg slot set fra det nyanlagte parterre.
Foto Flemming Jappsen*

Egentlige omegnstafler var der løbende i de følgende år. I 1974 var kommunen repræsenteret af bl. a. borgmester Ole Retoft, administrationschef Laurits Andersen, slotspræst Wagner Kolpen og slotsorganist Arne Nyrop Strange. Den initiativrige tidligere formand for Bevaringsforeningen, Søren Widding, har for sin indsats ved etableringen af den renoverede Slotsgade og Kongebroen siden 1992 været inviteret til omegnsmiddagene, der regelmæssigt afholdtes hvert andet år på lige årstal. Han fortæller bl. a.:

“I de første år, jeg var med, var der stil over disse middage. Således var der smokingtvang, man sad ved runde borde – 8 personer med et medlem af kongehuset eller hoffet som “toastmaster” ved hvert bord. Under middagen spillede livgardens musikkorps fra et værelse på 1. sal med døren åben ud til galleriet. Ved hver kuvert lå der et menukort, et vinkort og et program for den musik, livgarden diverterede med”.

Inden middagen mødtes man i Harsdorffsalen og blev derfra parvis kaldt ind i det gule audiensgemak, hvor ceremonimesteren præsenterede gæsterne for regentparret og de øvrige kongelige gæster.

Jeg husker den første gang, Helsingørs nye biskop var inviteret. Ceremonimesteren Chr. Eugen-Olsen præsenterede med høj og klar røst: "Biskop Liselotte Rebel og...øh..æh..." Ja. hvad kalder man en kvindelig biskops mand? "Åh, kald mig bare bispinde," hviskede gemalen til den usikre ceremonimester!

Jeg husker også en anden gang, hvor jeg under velkomstdrinken i Havesalen stod og talte med bemeldte Chr. Eugen-Olsen, da hoffoureren kom og meddelte, at det vildsvin, vi skulle have til middagen – og som prinsen højst egenhændigt havde skudt fra en helikopter i Gram i det sønderjyske – langt fra var mørt endnu. Ceremonimesteren, hvis fornemste opgave er, at alt klapper til tiden, gav denne korte besked: "Er dyret ikke mørt til tiden, så skær det ud på en pålægsmaskine!".

For en del år siden sad jeg ved samme bord som direktøren for Slots- og Ejendomsstyrelsen. Prins Henrik spurgte ham venligt, om de havde nogen problemer i styrelsen for tiden. Direktør Carsten Jarlov fortalte da, at man skulle gå over til resultatlønninger, og at det var meget svært at måle resultatet af hver enkelt medarbejders arbejdsindsats. "Åh, gudskelov, at jeg ikke er ansat under sådanne betingelser," sagde prins Henrik, "for det eneste resultat, jeg kan henvise til, er to sønner!"

Fra 2004, hvor kronprinsen blev gift, har disse arrangementer haft en mere beskeden karakter. Man har siden budt på en aftenbuffet kl. 20 i Kuppelsalen med efterfølgende kaffe, cognac og røg i Havesalen, så krisen har også ramt kongehuset.

I 1997 deltog omkring 130 fremtrædende borgere fra kommunen med byrådet i spidsen i en omegnssoupér på Fredensborg Slot. Der var tilrettelagt en storstilet underholdning: fakkeltog med spejderkorpserne, kædedans og sang i Nordmandsdalen og en illumineret regatta på Esrum sø. Royal Danish Brass Band gav koncert ved tehusene med musik fra Frederik IV's tid. Aftenen sluttede med et gigantisk festfyrværkeri, udformet som en kopi af et fyrværkeri for dronning Juliane Marie i 1777.

Der var omegnssoupér og musikaften på slottet i 2003, hvor 108 indbudte gæster nød en fornem menu, der startede med fiskepostej, lakse- og

tuncarpaccio og små fiskefrikadeller. Buffeten bestod af fjerkræroulade, vildsvineragout med karry, kalkun i citron, taboulésalat og æg mimose samt roqueforttærte. Desserten var vandbakkelse med mokka, dansk æblekage og en delikat chokoladekage. Til maden blev serveret "Cigaralle du Prince" 1999 og "Les Marches de Caix" 1991.

I september 2006 var der indbudt til omegnstaffel for 100 politikere, embedsmænd og andre honoratiores i anledning af den nye kommunalreform, så regentparret bl. a. kunne tage afsked med de lokalpolitikere, der ikke stillede op til det kommende kommunalvalg. John Hemming fra Fredensborg-Humlebæk og Olav Åen fra Karlebo kommune deltog begge i spidsen for de to byråd.

I de senere år har omegnstaflerne skiftet karakter og er blevet bredt mere ud til hele landet. Den 19.juni 2012 havde regentparret inviteret til haveselskab for "Det frivillige Danmark" i Fredensborg Slotshave. Regentparret ønskede at anerkende, at så mange danskere yder en frivillig indsats i forenings- og kulturlivet og humanitære organisationer. Blandt de inviterede var to repræsentanter udpeget af de enkelte kommuner for at have ydet en særlig indsats samt kulturpersonligheder, der havde ydet en frivillig indsats.

Fra Fredensborg Kommunen var følgende inviteret.

Formanden for Agenda 21 Bent Sonne og lederen af Fredensborg Lokalhistoriske Museum, Niels Storgaard Simonsen.

Usserød Å

- et vandløb, der har haft mange navne

Af Jens Erik Christiansen

Den 14. august 2010 kunne man i flere medier læse og høre at *Kokkedal Å* efter et skybrud var gået over sine bredder og havde oversvømmet flere ejendomme.

Mange af 'Rytterskolen's læsere har formentlig rystet overbærende på hovedet, da de så eller hørte dette. 'Ja, ja, de der journalister var vel ikke klogere!' Vi andre vidste jo godt, at åen, der løber gennem Kokkedal, hedder Usserød Å og ikke Kokkedal Å. Sandsynligvis kan fejltagelsen føres tilbage til en enkelt journalist fra Ritzaus Bureau, der så blot er blevet citeret af andre. Men interessant nok gjorde den pågældende journalist brug af en tidligere sædvane med at opkalde en strækning af en å efter den (lands)bys jorder, som den her gennemløb. I og for sig ret praktisk når en strækning af eller et bestemt sted ved et vandløb skulle angives og landkort var sjældne.

Usserød Å som officiel betegnelse for hele vandløbet fra Sjælsø i syd til Nive Å i nord, er ikke særlig gammel, formentlig tidligst anvendt på et målebordsblad (kort i 1:20.000), der er "Maalt i 1858" og "Rettet i Marken 1881". Der er grund til at antage, at det er i 1881, navnet blev bragt i anvendelse første gang, for i 2. udgave fra 1872 af det kendte topografiske værk 'Trap. Danmark.' er åen ikke omtalt med navn. Under omtalen af Nive Å står kun, at denne "falder, efter at have optaget et temmelig betydeligt Aaløb, der kommer fra Sjæl-Sø, mod Øst i Sundet." Det unavngivne, men 'temmelig betydeligt Aaløb' er altså det, der senere fik navnet Usserød Å.

Men fra de foregående godt et hundrede år kendes en del ofte ret forskellige navne på hele åen eller delstrækninger af den.

Efterfølgende er oplistet de navne, jeg hidtil har fundet og med angivelse af det år, hvor et navn første gang optræder, og om det er fundet i et (skrift) eller på et (kort) . Desuden har jeg knyttet større eller mindre kommentarer til navnene.

1754:

Sælsøe-Aae: navn på hele åen (skrift).

I 1743 fik sekretær i Danske Kancelli (datidens indenrigsministerium) Erik Johan Jessen den idé at udarbejde og udgive en fuldstændig beskrivelse af Danmark-Norge. Ideen faldt i god jord hos regeringen og kongen, og Jessen begyndte at indsamle oplysninger om forskellige forhold i landets amter. Amtmændene blev bedt om indsende de krævede oplysninger, men de har sikkert inddraget sognepræster og andre skriftkyndige i indsamlingen. Arbejdet med værket var dog større, end hvad Jessen kunne klare. Kun den del der omhandlede Norge, fik han udgivet på tryk med hjælp fra norske studenter. De indsamlede oplysninger om Danmark lå derefter gemt og mere eller mindre glemt i Det kongelige Bibliotek, og først i 1900-tallet begyndte enkelte dele at blive udgivet. I 1966 blev således beskrivelsen af Hirschholm Amt udgivet i duplikeret form af 'C.C. Tscherning på Birkerød Egnshistoriske Studiekлубs vegne'. Hirschholm Amt omfattede Birkerød (incl. Hirschholm/Hørsholm), Bloustrød og Karlebo Sogne.

Usserød å's udfald i Nive å. Usserød Å til venstre og Nive Å til højre. Nive mølle anes til venstre i billedet. Foto Flemming Jappsen

Om åen skriver (her i lidt forkortet form) den ukendte forfatter:

Sælsøe-Aae: hvilken jeg kalder saaledes, fordi den har sit Udløb fra forommeldte Sæl-Søe, løber derfra til den saa kaldede Aalekiste Broe, (...) Fra bemeldte Broe gaar Aaen ned til Udserød og sammestæds driver Udserød Meel-Mølle (...), derfra til Nive Korn-Mølle, som og derved drives, og endelig udfalder den i Nivaae og i Stranden.

Når forfatteren skriver "hvilken jeg kalder således", må det være fordi, der ikke eksisterede et navn på hele åen. Og jeg vil her vove den påstand, at var det lykkedes for Jessen at udgive det planlagte værk, havde vi i dag haft en Sjælsø Å og ikke en Usserød Å. Var navnet en gang blevet knæsat med kongelig 'velsignelse', var det med stor sandsynlighed ikke efterfølgende blevet ændret til noget andet.

Ullerøds Aae: navn på en delstrækning nord for Kokkedal (samme skrift).

1765:

Aalekisteaae: den sydligste del af åen (kort).

Der har her været en ålerruse (-kiste) ved broen, der fører den gamle vej mellem Hørsholm og Hillerød over åen. Mon ikke de indfangede ål har været tiltænkt taflerne på Hirschholm Slot. Broen hedder stadig- også på nye kort - Ålekistebro.

Nibeaae: den nordligste del (kort).

Nibe = Nive var en lille, nu forsvunden landsby/bebyggelse, der lå tæt sydvest for Nive Mølle, og hvis jorder, der mest bestod af enge, strakte sig på begge sider af åen ned til Ullerødvej.

1801:

Wrangel Aae: Nok kun navn for den nordligste del (kort).

Wrangel betyder, snoet, bugtet.

1811:

Mølleaaen: Muligvis kun strækningen fra Sjælsø til Usserød Klædefabrik (skrift).

1857-1874:

Sjælsøe Vandløb: Sandsynligvis hele åen (skrift).

1862:

Jelleaa: Muligvis hele åen (kort).

Efter Jellerødgaard nord for Kokkedal Station, hvis jorder den gennemløb.

1881:

Usserød Aa. (kort)

Og så endelig i 2010:

Kokkedal Å.

*Stille flyder – ikke Don, ikke Sjælsø Å, ikke Kokkedal Å, men – Usserød Å.
Kapsejlads med papirbåde ved indvielsen af åens nye profil gennem Kokkedal
d. 18. august 2012.*

Foto: Jens Erik Christiansen

Om Karlebo Kommunes borgmestre/formænd fra 1842 til 2006 inkl.

Ovenpå det nyligt afholdte byrådsvalg og udpegning af formand (borgmester) i et såkaldt bundet flertalsvalg blandt de fremtidige byrådsmedlemmer, kan der erindres hændelser omkring disse politiske formandshverv helt tilbage fra demokratiets start og op til kommunalreformen i år 2007.

Danmarks enevældige konge udsendte i 1841 en ordning om et nyt landkommunalvæsen, som skulle regulere det af sognet fra 1803 under herredsfogeden iværksatte begrænsende selvstyre om skole-, fattighjælp- og veje's anliggender. Samtidig indførtes delvist valgt sogneforstanderskab. En senere landkommunallov fra 1868 udvidede dette lokalstyre til et egentlig sogneråd med nye samfundsopgaver samt udvidet adgang for befolkningen til at stemme ved valg. Loven indeholdt bl.a. bestemmelser om sognerådets pligter, herunder formandens opgaver, ganske som anført i nuværende lov om byråd. Nedsættelse af faste udvalg indførtes i 1933.

Den første formand for forstanderskabet i 1842 var ejeren af Nivaagaard, Peter H. M. Hagen indtil sin fraflytning i 1845 efter ejendomssalg. Den næste ejer Waldemar Engelsted blev også omend kortvarig formand ti år senere inden sin fraflytning, og tilsvarende skete for den nye ejer Otto W. Synnestved. Indimellem blev sognets præster valgt til formænd. Meget senere i 1966-70 valgtes direktøren for Nivaagaard, K. Carsten Pedersen til formand for det sidste sogneråd inden nye byråd.

Af en summarisk foreliggende oversigt i kronologisk rækkefølge over antal valgte formænd fremgår deres personlige tilhørsforhold tillige således:

Fra Nivaagaard

4 formænd for sogneforstanderskabet ialt 10 år incl. sognerådsform. 4 år.

Fra Karlebo kirke

4 formænd for sogneforstanderskabet ialt 5 år incl. sognerådsform. 4 år.

Ejer af Niverød Kro

1 formand for sogneforstanderskabet ialt 2 år incl. sognerådsform. 4 år.

Ejer af Karlebo Mølle

1 formand for sogneforstanderskabet ialt 3 år incl. sognerådsform. 4 år.

Gårdejere m.v.

4 formænd for sogneforstanderskabet ialt 10 år incl. sognerådsform. 4 år.

Gårdejere m.v

18 formænd for sognerådet ialt 92 år incl. sognerådsform. 4 år.

Tømremester

1 formand for sognerådet ialt 6 år incl. sognerådsform. 4 år.

Programsekretær

1 formand for byrådet ialt 3½ år incl. sognerådsform. 4 år.

Virksomhedsejer

1 formand for byrådet ialt 4½ år incl. sognerådsform. 4 år.

Gårdejer

1 formand for byrådet ialt 24 år incl. sognerådsform. 4 år.

Teknisk lektor(civ.ing.)

1 formand for byrådet ialt 5 år incl. sognerådsform. 4 år.

I alt: 1 forkvinde & 36 formænd i de 165 år

Fødselsdato og politisk parti-tilknytning er ikke nævnt, da det ikke foreligger oplyst for alle's vedkommende. Samtidigt medlemskab af amtsråd, folketing og andre overordnede forsamlinger er ej heller oplyst i denne oversigt.

Den gennemsnitlige funktionstid som formand har været ca. tre år, dog med nogles afvigelser samt andre med meget længere perioder i dette ombud, nemlig

gårdejer Niels P. Nielsen, Holmegården	20 år	1917-1937
gårdejer Frands P. Frandsen, Stensbjerggård	17 år	1943-1960
gårdejer Henry Hansen, Bækkegård	24 år	1978-2001

Landbrugsejendommene "Stensbjerggård", "Kirkebakkegård", "Hjortholm" og "Åkærgård" opnåede hver for sig i sognerådsepokens forskellige valgperioder i 1800- og primo 1900-tallet at få to af sine skiftende gårdejere placeret i sognerådets formandsstol,

En gennemgang af formændenes privatadresser for alle 165 år viser, at 25 havde bopæl i landsognet og 8 i Nivå samt 4 i Kokkedal. Arkiverne for sogneforstanderskab og sognerådet er lagt i Rigsarkivet, men ud fra formandsoversigten kan der alligevel fremdrages nogle historiske indtryk!

Eksempelvis var formændenes kontorer indledningsvis identisk med pågældendes bopælsadresser indtil der oppe under forsamlingshusets tag blev indrettet et kommunekontor, som i 1942 placeredes i Avderød indtil 1965, hvor det flyttede til Kokkedal. Rådhuset i "Flyglet" åbnede 1. februar 1997.

Efter valg for perioden 1850-53 og uafbrudt for årene 1858 til 1960 samt for 1978-2001 konstitueredes ialt 24 formænd med tilknytning til landbrugserhvervet, svarende til 129 år eller 78% agrar-ledelse af kommunen i de 165 år. Indbyggertallet var samme tid stagnerende bortset fra sidste periode, idet der var 2.560 personer år 1865, 2.237 år 1916, 2.505 år 1938 og 2.733 år 1950.

Udover landbruget oprettede teglværksdriften mange arbejdspladser efter eksempelvis opførelsen af Nivaagaard Ringovn 1865 og grundlæggelse af Sølyst Teglværk i 1870. Kystbanen åbnedes i 1897.

Efter 1. verdenskrig, hvor egnens landbrug med sine produkter kunne forebygge sult og spansk syge, bredte der sig en vifte af nye offentlige opgaver, som sognerådet skulle tage stilling til, nu under den mangeårigt genvalgte N. P. Nielsen. Til de hidtidige drifts- og anlægsarbejder opstod der spørgsmål til fremtidigt behov for kloak, bygnings- og brandvæsen, vandforsyning, kultur samt social- og sundhedsopgaver og ikke mindst øget beskatninger, hertil fra 5. nov. 1924 den lovpligtige oprettelse af folkeregistret - alt sammen til ekkoet af krak, kriser og fascisme ude i den store verden.

De samvirkende Sognerådsforeninger og Frederiksborg Amt stod da parat med råd og vejledninger.

Under 2. verdenskrig var Danmark tysk besat i fem år med mørklægning, varebegrænsning, lukkede grænser og legitimationskort. Midtvejs afholdtes rigsdagsvalg 23. marts 1943 og kommunevalg 5. maj, hvor den mangeårigt genvalgte F.P. Frandsen blev udpeget som formand. Allerede 29. august ophørte regeringen at fungere, forårsaget af sabotager og anden modstand, og i oktober skjulte 900 jødiske medborgere sig i Nivå under flugt over Øresund. Året efter blev politiet taget til fange, hvorefter alene

sognerådsformanden og sognefogeden varetog den civile myndighed krigen ud.

Her efter afholdtes der ekstraordinær folketælling 15. juni 1945 for at skabe overblik efter de urolige år.

Med Victor Petersen og K.Carsten Pedersen som formænd i 1960`erne forhandlede der store udbygningsplaner for Nivå og Kokkedal, der resulterede i kommunens fortsatte eksistens som selvstændig enhed trods et lille indbyggertal ved kommunalreformen pr. 1. april 1970. Samme dato valgtes Karen Møller som ny formand med ny titel som borgmester. Udgifterne til byggemodning, institutionsbyggeri m.v. blev dog snart så voldsomme opgaver for den beskedne kassebeholdning, at efterfølgende borgmester Jørgen Jensen et år måtte opleve at få nedstemt forslag til kommunens næste budget og beskatning. Velfærdssamfundets planlagte udbygning og tilflytningsrytmen var nemlig blevet forstyrret af økonomisk usikre elementer, såsom inflation og olieforsyningskriser.

Kommunevalget i 1978 resulterede i borgmestervalg af det dengang eneste byrådsmedlem fra partiet Venstre, gårdejer Henry Hansen fra landsognet. Han genvalgtes de næste fem perioder, og fratrædelsen ultimo 2001 skete på byrådets anbefaling som æresborger med ridderkors for sin kommunalpolitiske ledelse. Indbyggertallet kunne da opgøres til 19.107 personer.

Udvalgsformand Olav Aaen valgtes herefter som sidste formand/borgmester i Karlebo kommune, og han fortsatte i 2007-10 som første borgmester i Fredensborg sammenlægningskommune.

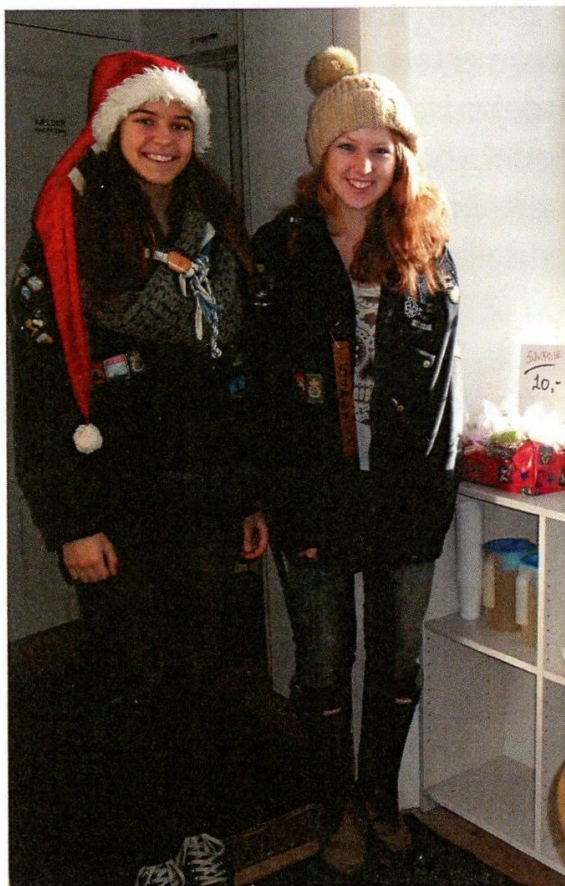
Kilde: "På tur i Karlebo Kommune", Jørgen G.Berthelsen "Nivå, Teglværk og Samfund", "Hørsholm Museum 1944-84".

Stemningsbilleder fra et velbesøgt julemarked Fredensborg Lokalhistoriske Museum i Avderød

Billed/tekster: Per Eckart Hansen

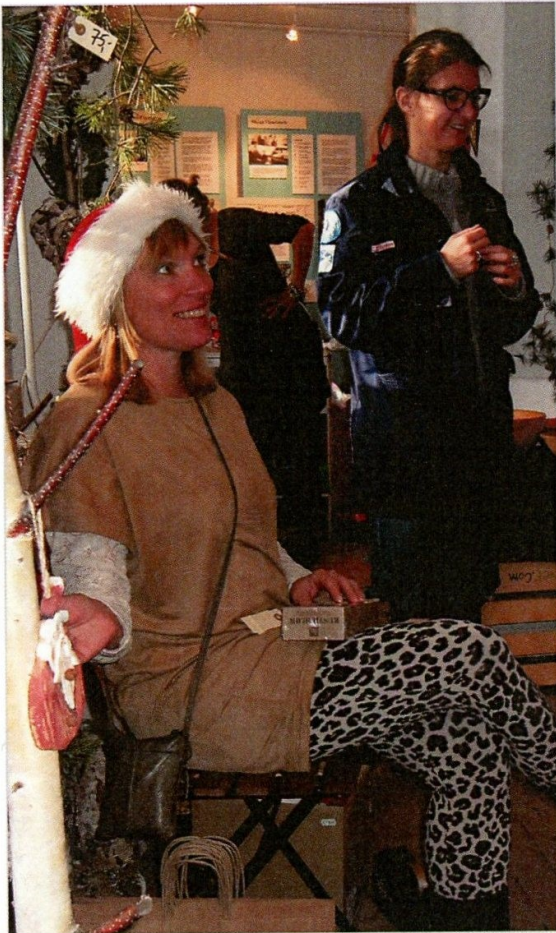
Hr. Nissen var ude og byde velkommen til de mange gæster der besøgte julemarkedet

De smilende spejderpiger havde gjort klar med æbleskiver, syltetøj, varm kakao m.m.

Vivi Sørensen havde dekoreret bla. vinduet i den rette julestemning.

Benita Grand viser én af sine mange juledekorationer

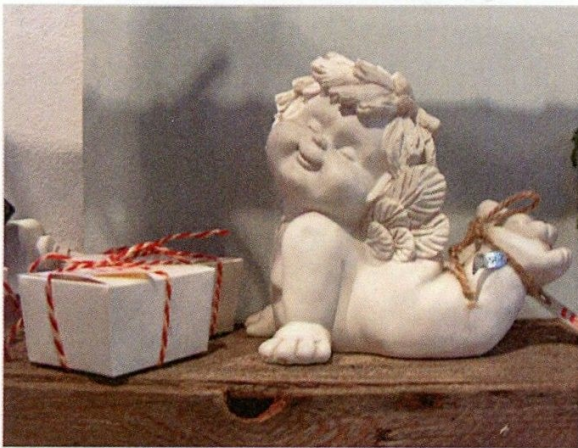
Det kan være svært at vælge imellem alle de flotte ting

Hjemmelavet syltetøj i lange baner

Alle de strikkede og fildede huer skulle bare prøves... -og i baggrunden - "kunsten stiger"

Romkugler i gaveæske... uhhm

De flotte drejede skåle af John Bernt blev flittigt berørt af julegæsterne

Keramiske blomster i alverdens farver blev beundret af alle julegæsterne

Et view ind i skolestuen med juleaktivitet for store som for små.

Rytterskolens historie

Bladets navn, Rytterskolen, stammer fra den bygning, hvor Fredensborg Lokalhistoriske Museum i Avderød holder til.

Bygningen har siden 1976 desuden været hjemsted for Karlebo Lokalhistoriske Forening.

Bygningen blev opført 1723 som en af 241 skoler, der alle byggedes helt ens i landets 12 såkaldte rytterdistrikter, hvor der skulle oprettes et antal ryttereskadroner.

Derfor kaldes de "rytterskoler", men af datiden blev de formelt kaldt "de kongelige skoler i rytterdistrikterne", fordi kongen, d.v.s. staten, byggede skolerne.

Bygningen har således rummet den tidligere Karlebo Kommunes ældste skole og fungerede som skole i 200 år indtil 1923, hvor den overgik til boligformål.

Her holdt også det første demokratisk valgte folkestyre i Karlebos historie, sogneforstanderskabet, sit konstituerende møde, 11. januar 1842.

Bestyrelsen

Formand:

Niels Storgaard Simonsen

tlf: 4914 4163 info@karlebo-lokalhistoriske-forening.dk

Næstformand:

Anna-Sophie Simony Dalgaard

tlf: 9884 2084 asdalgaard@mail.tele.dk

Kasserer:

Britta Gersner

tlf: 4914 4289 b.gersner@gmail.com

Sekretær:

Jens Andersen

tlf: 4914 6371 jens.e@andersen.mail.dk

Øvrige bestyrelsesmedlemmer:

Merete Gøtzche

tlf: 4828 0555 m.go@mail.dk

Birgitte Larsen

(udpeg. af Fredensb. Kom.)

tlf: 4914 3753 Birgitte.Larsen@teliamail.dk

Peter Aarby

tlf: 4914 5281 paarby@post.tdcadsl.dk

Suppleant 1

Flemming Jappsen

tlf: 4914 3842 fl.jappsen@mail.tele.dk

Suppleant 2

Hanne Koudal

tlf: 4914 7313 hanne.koudal@gmail.com